

הָתָם מִנֵּחַ אֶאֱרָעָא, והתורה ציונה שבייתה בכלים ולא בקרקע (רשב"א לעיל ע"א ד"ה השתא דאמר).

גִּיגִיתָ, שהשכר שרוי בתוכו שמונה ימים ושבת בכללם (רש"י). וכששורה בשבת חטים ושעורים במים, חייב משום זורע (רמב"ם שבת ה, ב), וגם כששורה את התבואה לעשות ממנה שכר, לפי שכוונתו להצמיח (משנ"ב שלו, נא, וראה במשכנות יעקב או"ח קטז, שהרמב"ם למד דין זה מכאן). ויש מפרשים, שכששורה שכר במים נחשב כמבשל מדרבנן, לפי שהמים מכשירים את השעורים לאכילה (העמק שאלה פח, יג, וכן נכתב לשיטות שכליו צריכים לשבות גם ממלאכה דרבנן).

וּקְדָרָה, שהרי לעולם היא ממושיכה להתבשל בשבת (רש"י), שגם במבושל כל צורכו שייך בישול (הגהות רא"מ הרוויץ). ויש מפרשים, שקושית הגמרא על שהיית קדרה שלא התבשלה כל צרכה, שרק בה שייך המשך בישול (הערות לגר"ש אלישיב, וראה שם שביאור זה מוכרח לרוב הפוסקים הסוברים שלאחר שהתבשל כל צורכו אינו חייב משום מבשל).

מֵאֵי טַעְמָא שְׂרוּ בֵּית שְׂמַאי, הרי שבייתת כלים מהתורה היא לביאורו של רב יוסף בדעת בית שמאי, אך לרבה שטעמם של בית שמאי הוא משום גזירה שמא יבואו לעשות כן בשבת, בגיגית ונר לא גזרו לפי שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בהם (רשב"א). ויש שפירש, שלרבה גזרו רק על שריית דיו ואונין ופריסת מצודות שעצם המלאכה נעשית רק בשבת, אך מלאכה שמתחילה בחול ונמשכת לשבת לא גזרו עליה, לפי שהתחיל לעשותה בחול (אבן האזל שבת ה, טז ד"ה ובהא).

דְּמַפְקָר לָהּ אֶפְקָרֵי לְכָלֵּי, ואינו מצווה על שבייתתן (רש"י). והפקר זה אינו צריך שלשה כשאר הפקר כמבואר בנדרים (מה, א), לפי שברור לנו שהוא מפקיר בליבו כדי לא לעבור על איסור של שבייתת כלים, ויש לסמוך על הפקר זה לגבי שבייתת כלים שאי אפשר בענין אחר (תוס' כאן, וב"מ ל, ב, ד"ה אפקרה). ויש מפרשים, שהפקר זה מדין הפקר בית דין הוא, שבייתת דין מפקירי את בעלותם של כלים שנעשית בהם מלאכה בשבת, ועשו כן להפריש את העם מאיסור שבייתת כלים (רשב"א, קצוה"ח רעג, א, בדעת הרמב"ם).

עֶסְסִיּוֹת וְתוֹרְמָסִין, מיני קטניות הצריכים בישול מרובה (רש"י, רא"ש לז). ויש מפרשים, מיני קטניות שאין צריכים בישול רב ודעתו לאוכלם לאלתר (רמב"ם שבת ג, יב, שו"ע או"ח רנד, ח).

לֵימָא בֵּית שְׂמַאי הִיא שאסרו משום שבייתת כלים, ולא תועיל כאן הפקרת הקדירה מדין הפקר ב"ד וכדרך שהותרנו לעיל, לפי שתורמסין אלו צריכים בישול רב [כשיטת רש"י], ודעתו לאוכלם למוצאי שבת, וכן המים מיועדים ללוש עיסה במוצאי שבת, ואינו נצרך להם בשבת, וחז"ל תיקנו הפקר בית דין על הקדרה רק בכדי להתיר בישול הנצרך לשבת (רשב"א). ויש שפירש, שגם כעת הגמרא ידעה שאסור להשהות קדירה בתנור שמא יחתה בגחלים כמו במסקנא, אלא שהגמרא סברה שגזירה זו אינה סיבה לאסור את התבשיל לאחר שבת בכדי שיעשו, ולכן העמידה הגמרא כבית שמאי שאסרו משום שבייתת כלים, והואיל שעבר על גזירת חז"ל והשהה את הקדרה בתנור, לא הפקירו חז"ל את הקדרה ונמצא שעבר משום שבייתת כלים דאורייתא, ולכן נאסר האוכל עד מוצאי שבת בכדי שיעשו (רעק"א תניא קלה).

וְיִחַוֵּשׁ שְׂמָא מְגִיִּים בָּהּ, ויתחייב משום מבשל, שאף בדבר מבושל שייך בישול (רש"י), אף שהוא רותח (רא"ש ג, יא, לג"ה הקרבן נתנאל שם לשיטת רש"י). ויש מפרשים, שאף שאין בישול אחר בישול בדבר לח כשהוא רותח, אך צבע צריך בישול לעולם (רא"ש שם). ויש מפרשים, שחייב משום צובע, שעל ידי ההגסה נקלט הצבע בצמר (תוס' רא"ש בפ"י השני שם). ■ להלכה, אסור להגיס יורה מלאה צמר, שבהגסה צובע את הצמר (שו"ע או"ח ש"ח, יח ומשנ"ב שם). ויש אומרים משום שמבשל את הצבע, והצבע צריך בישול לעולם. ולטעם זה אין להגיס ביורה מלאה צבע אפילו כשאין בה צמר (שעה"צ שם, קלח).

הֵאֵי קְדָרָה חֵיטָא שְׂרִי לְאַנְוָחָה עָרְב שֶׁבֶת עִם חֶשְׁכָה פְּתוּרָא, ויכול להניחה רק סמוך לחשיכה ממש, לפי שההיתר הוא רק כשהמאכל אינו מבושל כלל, אך אם הוא מבושל קצת קודם שבת אסור להניחה (מג"א רג א, ב), ויש מפרשים, שאם לא הגיעה לשליש בישולה קודם שבת נחשבת עדיין כקדרה חייטא ויכול להניחה (ב"ח רג, ב).

אֶסְוִי מִסַּח דְּעֵתִיָּה מִיְגִיָּה עד למחר (שו"ע או"ח רג, א), וגם כשהתנור חם ביותר ובאמצע הלילה המאכל יהיה מוכן לאכילה, יכול להניחו בתנור כל עוד לא הסתיים הבישול עד הזמן שרגלים לסיים את סעודת ליל שבת (ביאה"ל שם ד"ה מסיח).

וְלֹא אֲתִי לְחֵתוּי גְחָלִים, לפי שבליל שבת הבשר עדיין אינו ראוי לאכילה, ולמחרת הבשר יתבשל גם ללא חיתוי, ומשום כך אין לחוש שמא יחתה בגחלים. אך אין להשהות עססיות ותורמסין בתנור גם כשהם חיים [כמבואר לעיל בברייתא], לפי שמינים אלו צריכים בישול רב ולא די להם בבישול של הלילה והיום, ויש לחשוש שמא יחתה בגחלים (רש"י). ושאר קטניות שאינם צריכים בישול רב כל כך, אין לחשוש בהם שמא יחתה בגחלים, ויכול להניחם על האש בערב שבת כשלא התבשלו כלל כדין קדרה חייטא (ראש יוסף, ביאה"ל רנד, ח ד"ה עססיות). ויש שפירש, שההיתר של קדרה חייטא הוא רק בבשר שהוא קשה לבישול ומסיח דעתו ממנו, אבל בכל הקטניות חוששים שמא יחתה בגחלים (ביאה"ל שם, לדעת הרמב"ם שתורמסין די להם בבישול מועט).

■ להלכה, מותר להניח על האש קדרה עם בשר חי שלא התבשל כלל, סמוך לחשיכה ממש, לפי שהוא מסיח דעתו ממנו עד למחר, ואין לחוש שמא יחתה בגחלים (שו"ע או"ח רג, א, משנ"ב ושעה"צ שם), וגם אם הבשר יהיה מוכן באמצע הלילה, יכול להניחו על האש כל עוד אינו מוכן בזמן שאנשים רגילים לאכול סעודת ליל שבת (ביאה"ל שם). ודין זה הוא רק בבשר שהוא קשה לבישול, אבל שאר מיני קטניות שמתבשלים מהר ודעתו לאכלם לאלתר, אין להניחם על האש גם כשהם חיים כשאר תבשילים הקלים לבישול (שו"ע או"ח רנד, ח, וביאה"ל שם). וכן אין למלאות חבית של מים ולהניחה בתנור שמא יחתה בגחלים (שו"ע שם, ט).

וְאִי שְׂדָא בֵּיה גְרָמָא חֵיטָא שְׂפִיר דְּמִי - שכשנותן בה חתיכת בשר שלא יכולה להתבשל בלילה, מוכיח שמסיח דעתו מהתבשיל (כס"מ, ע"פ הרמב"ם שבת ג, ח). ויש מפרשים, שאפילו כשנותן בה ירק שיכול להתבשל בלילה יכול להניחה על האש (פיה"מ הרמב"ם ג, א), לפי שעשה בה מעשה שמוכיח שמסיח דעתו ממנה (כס"מ שם וב"י ס' רג ד"ה ואם נתן). ■ להלכה, מותר להשהות על האש קדירה שיש בה חתיכה חיה כאילו כולה חיה (שו"ע או"ח רג, א), ודוקא חתיכת בשר שאינה יכול להתבשל לצורך סעודת הלילה (משנ"ב שם, ט).